

I

En lyskile flækker mørket og punkterer min drøm –

»Luft,« gisper en stemme bag mig, »jeg kan ikke få luft!«

»Hold kæft!« hvæser en anden.

Jeg drømte om duggede druer. Nu har et hav af paniske kroppe lukket sig om mig. Det suger mig ned –

Ikke gå under!

Jeg knytter hænderne og hamrer dem opad, ind i et fremmed, jamrende kød. Hægter mig fast og haler mig op.

»Slip mig, din –!«

Den stank af sved midt i kulden ...

»Raklo –?« kalder det inde fra mørket. Men min tunge er svulmet i munden; dens sprog er et dyrs, da jeg vil svare.

En skohæl mod skinnebenet. Smertens chokbølger strander i struben, skriget siver ud som en piben. – Ikke gå under!

Dødsangstens kløer ridser i mine knogler. Jeg ved det: Den, der bliver suget til bunds, kommer aldrig op. Havet lukker sig over ham, han bliver liggende som den slappe krop, jeg mærker under min fod. Jeg ved det, og jeg burde have været forberedt, for vi kender det jo: Hjulenes faldende rytme, bremsernes rustne skurren og så det brutale ryk gennem toget, der slynger os om og sætter havet i oprør. Men denne gang nåede det mig i en drøm, jeg greb ikke for mig –

Ikke gå under!

Hvis jeg flytter min fod fra dét, der ikke er planker, drukner jeg selv.

Udenfor stemmer, skingre og vrede: »*Schnell, Türe aufmachen!* – Luk dørene op! – *Los, los!* – Kom så i gang!« En hvislende syden fra lokomotivet. Og hamre mod bolte.

Skydedøren skramler til side.

Det hvide lys er som syre i øjnene.

»*Heraus, schnell!* – Hurtigt, ud med jer!«

Hvorfor brøler de sådan?

»Hvor er mine piger!?!«

»Vand!«

Vi maser os frem mod lyset på krampestivnede ben, som blændede dyr. Gnister fyger bag øjnene; først er de grønne, så bliver de orange.

»*Schnell, schnell!*«

Skrig. Et skud. Og et hårdt puf i ryggen: »Ud med dig, du spærrer!«

Benene lyster mig ikke. Jeg snubler over skydedørens skinne, falder mere end hopper og lander på hænder og knæ i tung, våd sne.

Vand!

Min hals er en ørken, munden en grotte af tørst, som tungen klemmer sig ud af. Jeg skovler sne op med hænderne for at labbe den i mig.

Sneen har sorte stænk. Den lugter af olie.

»*Aufstehen, Mensch!* – Op med dig, mand!«

En blank støvlesnude sparker mig om på siden. Gennem gnisternes regn ser jeg op på en mand i sort uniform. Ansigtet under kasketten er en vrængende maske af afsky og raseri. Han har et gevær.

»Nå, bli'r det til noget!?!«

Geværløbet tegner en bue i luften og standser mellem

mine øjne. Så tæt på, at munden bliver til to.

Hvert eneste led i kroppen føles, som om det er fuldt af sand. Jeg kan høre det knase. Men jeg kommer op.

Han har en vorte på kinden, og grånende hår.

Den kolde foragt i hans lyseblå øjne – hvad er det, de ser?

»Tør dine hænder i trøjen!«

Små snavsede dråber af smeltet sne forsvinder i uld fra Dalmatiens får. Der kommer en kvækkende lyd fra min hals. Så snart han er væk, trækker jeg trøjen op for at suge dem ud.

Men får kun bitter svedsmag i munden.

Gnisterne er falmet til flimrende prikker.

Hvid damp stiger i stød fra lokomotivet.

»*Vorwärts!* – Fremad, beskidte sigøjnere! Videre, hurtigt!«

Jeg kan ikke se den anden ende af toget.

Et hav af mørke kroppe. Nogle af dem ligger stille i sneen.

En bleg solskive kommer og går bag disens bølgende slør – nej, ikke se op, det svimler for dig, du styrter!

Det er midt på dagen ... Jeg griber den tanke og klynger mig til den. Hvilken dag ved jeg ikke, men ingen kan nægte, at det er midt på dagen. Så længe jeg bliver stående uden at røre mig, forankret til denne tanke, glider jeg ikke ud over kanten af virkeligheden.

Men de uniformerede mænd lader os ikke stå stille. De kaster sig ud i menneskehavet, sparker og slår og brøler, så stemmerne knækker over:

»*Männer rechts! Weiber und Kinder links!*«

»Hvad siger de?«

»Mændene skal gå til højre – kvinder og børn til venstre.«

Jeg kan tale nu; det er min tunge, der svarer. Men ordene rasper som sandpapir nede i halsen.

Hundeglam.

»*Tempo, schnell, schnell!*«

Forankringen brister, verden svajer. Jeg kan ikke mærke mine fødder.

En hånd med en lilla og rød tatovering griber mig i faldet og lukker sig om min skulder, et bjerg af en mand bøjer sig over mig.

Nicu, Tordenhøgen ... Han holder mig oppe, leder mig frem gennem mylderet.

Dér er Djesi og Retje – og Zurka, vild i øjnene under det lange, kulsorte hår.

»Vi må ikke komme væk fra hinanden.« Nicu slipper min skulder.

»*Los, los!* Vi har ikke hele dagen!«

Menneskehavet skilles. Kvinder og børn til venstre, vi andre til højre –

En ung kvinde kaster sig frem mod mig og skriger: »Hvad siger de? Har I set mine piger!? Jeg kan ikke finde Tatoya og Simza!«

Hun griber fat i mig, rusker og flår: »Så hjælp mig dog, menneske!«

Jeg kan ikke hjælpe hende. Sidst jeg så hendes to små piger, lå de halvt begravet i sne på en jernbaneskråning, med mudderfregner på de voksblege kinder. Har hun da glempt, hvad hun gjorde ved dem?

»Af sted med dig, din so!«

En sort uniform træder imellem os.

Hun falder på knæ, græder og trygler. Han trækker en sort handske af og slår hende med den – højre kind, venstre kind; højre kind, venstre kind. Roligt, hårdt, igen og igen. Uden et ord.

»*Fünf mal fünf!* – Fem og fem i kolonne!« Menneskehavet bliver en flod, den river mig med sig, væk fra den skri-

gende kvinde og handskens rytmiske klask –

Knæene sitrer, kulden gnaver sig ind. Kold, våd blæst suser fra lave, rundryggede bjerge, hvor mørke granskove veksler med hvide flader af sne.

»*Du Stinktief* –!«

Siap er snublet over en sten og vakler ud af geledet. En mand med sort armbind er over ham i det samme og hamrer kniplen ind i hans ansigt. Siap, engang den stærkeste mand i min verden: Jeg har set ham trække en vogn fri af sølet, hvor hestene måtte give op.

De har sluppet hundene løs nu, sorte helvedeshunde med blodskudte øjne. De pisser hidsige gule streger i sneen, halser op og ned langs kolonnen og snapper efter hænder og ben, driver os sammen som en flok får –

Lokomotivets dampfløjte. Bjergene kaster lyden tilbage.

Siap, den stærkeste mand i en anden verden, en anden tid: Nu tørrer han blodet af næsen, dukker hovedet, finder sin plads i geledet.

Manden med det sorte armbind griner.

Kvinderne, børnene – hvad er der blevet af dem?

'*KAPO*', står der på det sorte armbind. Fire bogstaver, som ikke giver mening.

En mumlen går gennem rækkerne. En stor, rød bygning dukker frem bag et sving af den opkørte vej, med tårne og spir og karnapper. Den ligner et slot. Er det dér, vi skal hen?

Et flag vajer over slottet. Det er rødt med et sort hagekors i en cirkel af hvidt.

»*Schneller, schneller!*« Hundene snerrer og savler.

Sulten hugger med ét sin sløve kniv i min mave. Munden løber fuld af spyt, men da jeg vil synke det, er det det tørre ingenting, der sætter sig fast i halsen. Jeg hoster og krummer sammen. Nicus hånd finder min skulder igen: »Ikke give op!«

»*Akaná xaimáhke sam.* Det er ude med os.« Djesis stemme et sted omme bag os.

»*Maulhalten!* Hold kæft!« En piskesnert flakser i luften og rammer i flæng.

»*Tsi mulém inke,*« hvisker Nicu uden at se sig tilbage, »jeg er ikke død endnu!«

Men dér ligger Siaps svigersøn Shandor i sneen, med øjne så stive som glas. En hund har bidt sig fast i hans ben –

Jeg ser væk, op i den lave, martsgrå himmel. Den blege sol er væk. Hvor den skulle være, hænger der en ufattelig ting, en blygrå cylinder så stor som en klode, et ondskabens drageæg spændt fast mellem himmel og jord –

Min hjerne står stille.

»*Ein Zeppeliner.*« Det er Laetski, men denne gang gør min lærers ord mig ikke spor klogere.

Djesi stønner.

Og den lugt, der driver med vinden ... En kvalm, ubestemmelig lugt af alt andet end blomster.

Alligevel får den mig til at tænke på valmuer.

Vejen drejer forbi slottet, vi skal ikke derind.

Nej, vi skal ind mellem en anden slags tårne, platforme på høje granrafteben, som skræver over et virvar af pigtrådsspiraler. Der står nogle mænd deroppe, de vifter med deres geværer.

Og ind gennem den store port, ind under banneret med de tre ord: '*Arbeit macht frei.*' Vi plasker gennem et ælte af mudder og sjap. Skoene fyldes af iskoldt vand.

Vand ... Halsen snører sig sammen.

Og så – »*Halt!*« – skal vi pludselig bare stå stille.

Og folde armene over hovedet – vores vogtere viser med brølen og fagter hvordan.

Og vente – vente på hvad?

Kommandoråbene forstummer. De uniformerede mænd smækker hælene sammen og hæver højre arm mod hagekorsflaget og smiler tilfreds: Nu har de os, hvor de vil.

Vente. Og vente. Det prikker i armene, de bliver så tunge.

Stilhed. Og nye, lavmælte stemmer. Frem mellem de lave barakker myldrer en hær af grå gespenster og nærmer sig langsomt. De kredser om os som en flok vilde hunde om et såret får, drevet af sulten, holdt tilbage af frygten for hyrden –

Grådige øjne i indfaldne ansigter, magre lemmer bag stribede dragter. Og ingen af dem har hår på hovedet.

Hvordan er de kommet til at se sådan ud?

Øjnene flakker mellem os og de sorte uniformer. Men vores vogtere reagerer ikke, de har samlet sig i en klynge, snakker og ler, hygger sig sammen. Stemmemnes mumlen stiger og falder. Jeg opsnapper enkelte brokker på tysk og serbokroatisk, men der er andre sprog, som jeg ikke forstår; de blandes i luften til én uforståelig summen.

»*Katár avileæn?*« Et hæst råb skiller sig ud, på romani, sigøjnernes sprog. »Hvor kommer I fra? Bringer I nyt?«

Alle folk, sagde gamle Papsza engang, har et modersmål. Men romani er ikke blot *roms*, sigøjnernes, modersmål; det er også deres fædreland, et indre rige, som de har med sig, hvor de end kommer i verden. »Vi bor i sproget.« Og selv nu, hvor vi står her med blytunge arme og venter på noget, vi ikke aner, hvad er, og er ved at segne af sult og tørst og udmattelse – selv nu slår sproget dørene op til det indre rige, og alle råber tilbage i munden på hinanden.

»Fra Sarajevo!« – »Zadar!« – »Kun vores brødre i Plovdiv og Skopje gik fri!« – »De har myrdet hele Igors *kumpania!*«

Kun jeg er tavs, jeg, som hele mit liv har haft hjemme i ingenmandsland.

En af soldaterne bjæffer en ordre. Tre mænd springer frem, med sorte armbind og køller. De driver spøgelseshæren tilbage og sparker til dem, der snubler i flugten.

Kulden og sulten gnaver om kap.

Vente. Og vente.

Hvorfor får vi ikke noget at drikke? *Hvorfor?*

Rolig, måske ved de ikke, at vi ikke fik noget i toget ... Men inderst inde ved jeg kun alt for godt, at de ved det.

Tyk, sort røg pumper op af en skorsten bag barakkerne og driver i banker hen over pladsen. – Den lugt, jeg brækker mig!

Rolig nu, rolig.

Med ét: Musik, gjaldende toner, lystige rytmer og kække trompeter fra ingen steder og alle vegne! Har jeg mistet forstanden, er jeg kuret ud over kanten –? Nej, den kommer fra højtalere rundt om på pladsen; jeg ser dem først nu.

Vi står med armene over hovedet og har akkurat kræfter til at holde os oprejst. Undtagen ham derhenne, som ligger med ansigtet nede i pløret og bløder fra munden, og ham dér, og ham ... Og de spiller dansemusik.

»*Antreten! Zwei mal zwei!* Videre, to og to!« Benene vil ikke flytte sig. Men de skal.

Musikken forstummer så brat, som den kom. Højtalerne knitrer.

* * *

Et stort, nøgent lokale. Bag ved et bord sidder en mand med hagekors på den svungne kasket. Andre står op: To sortuniformerede, tre med armbind på samme slags stribe-de jakker som de mumlende skikkelser ude på pladsen.

»Kommandanten,« ånder Laetski ud ad mundvigen med et umærkeligt nik mod manden i stolen.

Vi er stuvet sammen i den anden ende af lokalet, med masser af luft til bordet, men ingen plads til os selv. Vi lugter, vi stinker af pis og sved. Andre sorte armbind har taget opstilling langs væggene. Koldt, brunt vand siler fra vores fodtøj.

»Soldat eller politi?« hvisker jeg tilbage.

Laetski trækker på skuldrene. Hans rynkede læderansigt er lige så gråt som hans hestehale. »SS. *Schutzstaffel*.«

Han ved besked, han taler det samme sprog som de sorte mænd. Deres land var engang også hans.

Tyskerne ... I et glimt hører jeg Yusups stemme: »Deres had til os er større end alle andres *gadjes* tilsammen«, en aften i Serbien ved bålet, mens en større ild brændte i Beograds gader ...

Yusup – jeg spejder forgæves efter ham. Har han mon fattet, at vi er i Tyskland? Af hele Ramches *kumpania* er det kun Retje og mig, der kan tysk.

Men mit tysk slår ikke til nu. *Schutzstaffel*, beskyttelseskorps ... Hvem skal de beskytte, mod hvad? Mod os? Er vi da farlige? Hvad har vi gjort?

»*Mein Name ist Krüger, aber für euch Häftlinge bin ich Herr Kommandant Sturmbannführer.*« Manden med hagekorskaske har rejst sig og læner sig ind over bordet. Hans stemme runger.

En vissen mand med sort armbind er tolk, han hakker på serbokroatisk: »Lejrkommandanten hedder Krüger – men I fanger skal tiltale ham '*Herr Kommandant Sturmbannführer*'.«

Häftlinge, fanger! Så fik vi det på det rene. Ikke at jeg var i tvivl, men det er første gang, ordet bliver sagt.

Kommandanten er en stor mand. En statelig mand. Med lidt for blomstrende kinder og alt for meget mave. Uniformsjakken strammer.

»... velkommen til *Schutzhaftlager Oberfeld* ...«

Oh, der er saft og kraft i hans stemme, den driver af fedt! Mine tarme slår knuder. Jeg synker mundvand, som ikke er der.

»... arbejde, arbejde hårdt ...«

Arbejde, ikke dø? Hvis vi ikke snart får noget at drikke, dør vi alligevel.

»... *Barakkenvolk, Untermenschen* ... asociale landstrygere, parasitter på folket ... skændige sigøjnerbærme ...«

Han hidser sig op ... *Untermenschen, Barakkenvolk*, jeg har hørt de ord før, af en tysk soldats mund i skumringen uden for Cirkus Gloriosa. Han førte hånden hen over struben ... Hør efter, Raklo, det er dig og dine, han taler om!

»Men I skal snart få at se, at dette ikke er noget sanatorium.«

Høflig latter fra de sorte armbind.

Kommandanten mangler ikke mundvand, det står i byger.

Mine tæer var døde af kulde, nu vågner de op. Det føles, som om skoene er fulde af glasskår.

»... flugtforsøg straffes med døden ... for den, der viser den mindste ulydighed, er der kun én vej ud, og den er ikke så lidt trangere end den, I kom ind ...«

Førnyet latter. Det var åbenbart også en vits.

Kommandanten tørrer sig om munden: »*Fragen?*« og vender sig om for at gå, inden tolken når at spørge, om der er spørgsmål.

Men stopper op, da en lille mand række hånden i vejret. Hans stemme dirrer: »Hvad ... hvad med vores kvinder og børn?«

Mændene langs væggen har hånden på kniplerne. Men kommandant Krüger hæver bare det ene øjenbryn og smiler. Ja, *Sturbannführeren* smiler velvilligt:

»De er ført videre til andet bestemmelsessted.«

Med toget?! I de vogne?! De dør!

»I kan være rolige, de vil få ... *Sonderbehandlung*.« Tolken tøver ved ordet: »Særbehandling.«

Igen denne latter. Den lægger sig ikke, før Krüger er ude ad døren, og en anden sort uniform har taget hans plads.

Nu hedder det *Herr Rapportführer Obergauleiter* Rieper, og Rieper har ingen problemer med at få uniformsjakken knappet. Han er lille og mager med mærkeligt glubske øjne. Sulter de også deres egne?

»*Antreten!*« En efter en skal vi op at stå foran bordet. De tungnemme hjælpes på vej.

Det er Laetski lige før mig.

»*Name, Geburtsort, Beruf?* – Navn, fødested, erhverv?«

Rapportführer Rieper ser forbløffet op, da Laetski svarer på blødt og syngende tysk.

»*Du sprichst deutsch?*«

Laetski nikker. Det gør han jo.

Rieper slår ham på siden af hovedet med en smal, tynd hånd. »Det hedder *Jawohl, Herr Rapportführer Obergauleiter!*«

Og Laetski nynner tilbage: »*Jawohl, Herr Rapportführer Obergauleiter.*«

Mit hoved er pludselig boblende let. Kroppen er væk, jeg stiger til vejrs, op mod knasterne i loftets gulnede brædder.

Jeg er en svævende boble. Brister den snart?

»*Vorwärts, dit dovendyr! Står du og sover?!*« Hårde knoer i ryggen. Riepers rovdyrøjne nagler mig fast foran bordet.

»*Name?*« – »Hvad hedder du, snothvalp?«

»*Raklo Glavasenic.*«

»*Geburtstag?*« Jeg lader, som om jeg ikke forstår tysk. Efter hvad jeg lige har set, bliver det jo ikke påskønnet. Og

det giver mig en frist til at tænke mig om, mens tolken oversætter: »Hvornår er du født?«

Men hvad hjælper det, når jeg ikke selv kender svaret?
»Det ved jeg ikke.«

En mand ved siden af Rieper krydser af på et skema ud for '*Unbekannt*', ukendt.

»Hvor gammel er du? Det ved du vel?«

»Seksten.« (Janko ville have sagt femten. Men når det drejer sig om at bedømme folks alder, har jeg større tiltro til Beikas evner.)

»Hvor er du født?« – Hvad skal jeg sige, Kraljevo?

»Det ved jeg ikke.«

»*Eltern, da –?*« – »Dine forældre? Hvem er de hyæner, der har sat dig i verden?«

Mit livs gåde, som jeg har grublet over, så længe jeg husker. Jeg er *o raklo rinsasa praxanko*, drengen fra jordens skød. Jeg blev født af mørket i en ruinhob på den skælvende jord.

Men det er der jo ikke plads til at skrive i deres skema.

»Er du døv, din lille satan!« Oh, hvilket vældigt raseri kan folde sig ud i *der Obergauleiters* lille krop! Årerne svulmer på hans asketiske pande.

Jeg tager mig uvilkårligt til halsen, men fingrene famler forgæves efter det lille sølvemblem med de to bogstaver »R.D.«, som hang der dengang sigøjnerne fandt mig. Det er to år siden, snart tre, at en italiensk soldat rev det til sig.

»Jeg ved det ikke.«

Han ryster på hovedet, falder lidt ned. »*Beruf?*« – »Arbejde? Hvad har du lavet? Ikke en skid, velsagtens?«

»Cirkusarbejder.« Det er da ikke helt løgn.

'*Vagabund*', skriver skriveren, rejser sig op og hænger et papskilt om halsen på mig. »Dit nye navn!«

»*Noch ein Zigeunermischling*,« siger Rieper hen for sig.
»Endnu en sigøjnerbastard. Men så lys, næsten arisk!«

Mit nye navn er Z 118793. Z for *Zigeuner* – man skal åbenbart bære uniform for at vide, hvor jeg hører til. Da jeg tumler ud, ser jeg, at Laetski er blevet døbt om til Z 118792.

Vi venter igen foran en anden barak. Solen er gået ned under den grå kæmpecylinder, der svæver skråt over lejren.

Gespensterne i de sribede dragter lusker frem igen. De er dristigere nu, vover sig tættere på. De, der kan serbokroatiske, truer og lokker:

»Har I cigaretter?«

»Hvis I har, så lad mig passe på dem!«

»Vogt jer for lægen, han er den værste!«

»De klipper nosserne af jer – bare så I ved det!«

En krumbøjjet mand stikker en ske op i ansigtet på mig. Hans ene ben er dobbelt så tykt som det andet. »Hør, du må købe min ske! Se selv, dejlig ske, de fås ikke bedre.«

Skeen er af blik. Den har tandmærker og bøjet skaft. »Jeg har ingen penge. – Kan du ikke skaffe os noget vand?«

Han klør sig mellem benene. »Tre rationer, og den er din.«

Hvad vrøvler han om? Og hvad helvede skal jeg med en ske? »*Vand!* Vi har ikke fået noget at drikke i –«

Han griner og haler ned i bukserne. En laset forbindelse er svøbt om det opsvulmede lår, blod og materie siver ud mellem grønbrune skorper.

»Vand? Drik dit eget pis, din lille laps! Bare vent, du er snart færdig med at se godt ud.«

Han spytter på mig.

Vente, vente.

Ind i barakken. Tøjet af, skoene, alting undtagen nummer-skiltet om halsen. »Vi deponerer det for jer,« siger to mænd og kyler det i en bunke.

Nøgne ud ad en anden dør. Tre sorte SS-mænd brister i latter: »Pas på, den ikke fryser af mellem benene på jer!«

Og ind i en anden barak: »*Los, schneller!*«

Nøgne i gåsegang hen til barberen. Han er i stribet dragt, og han savler. Han griber Laetski i hestehalen – »Føj, for en svans!« – og klipper den af i ét snit.

»Næste!«

Klippemaskinen er sløv. Den napper under armene og river flere hår af, end den klipper. En tyk, snavset hånd ta'r mig i skridtet. Mine kinder brænder. »Stå stille, ellers ryger rumsterstangen med!« Han kører maskinen rundt mellem benene på mig. Små krøllede totter drysser på gulvet.

»Og så det andet hoved!«

En SS'er stormer gennem lokalet. Hans blik strejfer mig, og han griner forundret: »En lyskrøllet sydlænding! Lad ham beholde lidt af hårpragten!«

»*Jawohl.*« Barberen suger savl ind, klippemaskinen rasper hen over min isse. Han holder et skåret håndspejl op for mit ansigt: »Autostrada, højeste mode!«

Ja, skilningen er bred som en landevej, med perler af blod på den hvide hud.

»Og skægget, min herre.«

Ikke at de lyse dun er noget at prale af. Men jeg var så stolt af dem, da de endelig kom.

Det flimrer for øjnene.

»Vand,« trygler jeg.

»Ikke så utålmodig,« smiler barberen. »Hver ting til sin tid. Næste!«

Og så bliver vi stuvet ind, nøgne og hårløse, i et koldt hvidt rum med flisevægge og en langsomt dryppende vandhane.

'*Kein Trinkwasser,*' står der på et skilt over vandhanen. 'Må ikke drikkes.'

En, to, tre – *dryp!* En, to, tre – *dryp!* For hvert dryp trækker maven sig sammen i krampe.

Foran skiltet skræver to SS-mænd med pistoler og knip-
ler, tavse og stive som støtter.

»Luk mig ud!« Djesi hamrer hænderne mod de hvide
fliser. Soldaterne rører sig ikke.

»*Na i kázna,*« siger Retje og lægger armen om sin tvilling-
gebror. »Det nytter ikke.«

De ligner afpillede fugle med deres skaldede isser.

Dryp, siger vandet.

Og står uden varsel ned over os i kaskader fra loftet, is-
nende koldt; plasker mod fliserne, fosser forbi de to tavse
soldater. Men hører op, inden vi når at samle det i vores
hulede hænder.

Jeg slikker armene, suger ind, spytter ud – det brænder
på tungen, munden snerper sig sammen.

Den ene SS-mand får endelig mæle. Han ryster på hove-
det: »*Kein Trinkwasser – Desinfektion.*«

Ud i kulden igen, nøgne og våde på række. Der er snefnug
i luften. Skal vi fryse ihjel, før vi dør af tørst?

To mænd går langs rækkerne, råber numre op og deler
tøj ud. De forhaster sig ikke.

Skjorte, jakke, bukser og sko. Og en lærredshue. Tøjet
er lappet og laset, og det har alt sammen mørkeblå striber.

Min skjorte mangler en knap. Men der er syet et num-
mer på brystet, Z 118793, og en sort trekant på ærmet.

Bukserne er for store. De glider ned.

Og skoene, jeg kan ikke få fødderne i dem.

»Kom med dem, så skaffer jeg dig et par andre.«

Dér er han igen, ham med skeen. Har han glemt, at han
spyttede på mig?

Jeg bider tænderne sammen og maser skoene på.

Projektørernes lyskegler fejer hen over en stor, åben plads. Vi venter uden for en barak – »Her skal I bo.«

Lange rækker af mænd stavrer forbi, de kommer oppe fra porten. Nogle af dem må støtte sig til hinanden.

Vi har fået udleveret en blikskål hver. »I får snart noget at drikke.«

Snart? Tak.

Hvor kommer de fra, de radmagre mænd, der stolper ind gennem porten i deres sribede tøj?

Vi ligner dem allerede.

Og den er der igen, denne lugt, som ikke er af blomster, men branket kød. Jeg rutsjer tilbage i tiden, står i en nedbrændt kirke i Bosnien; ser de forkullede kroppe mellem valmuernes blafrende flammekronblade; hører Bengalos stemme: »Jeg brænder min vilje ind i dem«.

»Fat mod.« Tordenhøgen fylder min skål.

Vand! Det er lunkent, der er sand i og slet ikke nok.

Men vand –!